

Το πέρασμα από το “παιδί μου, διάβασε” στο “παιδί μου, διάλεξε”

Γιατί να βάλουμε υπολογιστές στις τάξεις;
Γιατί να συνδέσουμε τα σχολεία στο Internet;
Το γεγονός ότι οι υπολογιστές και τα δίκτυα
παίζουν όλο και σημαντικότερο ρόλο
στην καθημερινή μας ζωή,
δεν αρκεί για να μπουν στα σχολεία
και μάλιστα στη βασική εκπαίδευση.

Όταν στην κοινωνία μπαίνουν οι αργαλειοί και
οι τόρνοι, στα σχολεία έμπαινε
η γραφή, η αριθμητική και η ανάγνωση.
Στην κοινωνία των αυτοκινήτων και των
τηλεφώνων, κύρια θέση στο σχολείο δεν έχει
η κυκλοφοριακή αγωγή και οι τηλεπικοινωνίες
αλλά η φυσική, η λογοτεχνία και η βιολογία.

Γιατί λοιπόν να βάλουμε τις τεχνολογίες
της πληροφορίας και της επικοινωνίας στα
σχολεία;

Διότι, αντίθετα με την τηλεόραση και το
ραδιόφωνο που ελάχιστα επηρέασαν τη
σχολική εκπαίδευση, οι υπολογιστές και τα
δίκτυα στο σχολείο μπορούν να αποτελέσουν
εργαλείο με νέες δυνατότητες διδασκαλίας,
μάθησης και επικοινωνίας από όλους
-δυνατότητες τις οποίες πολύ δύσκολα έχουμε
σε μαζική κλίμακα με τα κλασικά μέσα.

Το ζητούμενο δεν είναι το Word και το Excel,
ούτε οι άμεσες ανάγκες της “αγοράς”:
η βασική εκπαίδευση δεν έχει
βραχυπρόθεσμους στόχους.
Καλούμαστε να προετοιμάσουμε τους πολίτες
της Κοινωνίας της Πληροφορίας
για τα επόμενα πενήντα χρόνια.

Το τί και το πώς δεν είναι
ούτε προφανές ούτε μονοσήμαντο.
Στο σημείωμα που ακολουθεί
παρουσιάζεται μία από τις απαντήσεις.

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Ελληνικά Σχολεία στην
Κοινωνία της Πληροφορίας

Δίκτυα και Internet
σε 300 ελληνικά γυμνάσια και λύκεια
για τη διερευνητική μάθηση, τη διδασκαλία,
τον πολιτισμό και τη διοίκηση
1996 - 2001

Θανάσης Χατζηλάκος
Ερευνητής, Διευθυντής Τομέα Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας
Υπεύθυνος Ενέργειας “Οδύσσεια”
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ (ΙΤΥ)

Δεκέμβρης 1999, Πάτρα

Το πέρασμα από το “παιδί μου, διάβασε” στο “παιδί μου, διάλεξε”

Βαλέτιο Γυμνάσιο Ίου

Στην αρχή οι άνθρωποι μιλούσαν μόνο

- και τραγουδούσαν και χόρευαν και παίζαν μουσική.

Γραπτός λόγος δεν υπήρχε,

έτσι ο καθένας μπορούσε να επικοινωνήσει μονάχα μ' αυτούς που ήταν δίπλα του,

- γεωγραφικά και χρονικά.

Μονάχα οι ποιητές και οι παπάδες είχαν λόγο που ακουγόταν μακριά.

Ο Όμηρος κι ο ιερέας της Ίσιδος μόνο μπορούσαν να πούν πράγματα που, παρεφθαρμένα κάπως, θα πηγαίνουν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά και πολλούς αιώνες αργότερα.

- όσο για τη μουσική και το χορό τους λίγα γνωρίζουμε.

Μετά, ήρθε η γραφή.

Μια μικρή μειοψηφία ανθρώπων

- περισσότεροι όμως από τους ποιητές και τους ιερείς-

μπορούσε να εκφραστεί με ένα μέσο που πήγαινε μακριά στο χώρο και το χρόνο.

Και μια ευρύτερη μειοψηφία, μπορούσε να τα διαβάσει

- για το εαυτό της και για να τα πεί, κατά το δοκούν, στους άλλους.

Για να κρατηθούν όμως αυτά, τα γραπτά δημιουργήματα, χρειαζόταν οι βιβλιοθήκες της Αλεξάνδρειας

- που καμιά φορά καιγόταν

και στρατιές μοναχών για να αντιγράφουν, όχι πάντοτε πιστά, τα κείμενα.

Μετά ήρθε η τυπογραφία.

Τώρα πιά πολλοί άνθρωποι μπορούσαν να γράφουν και όλοι σχεδόν να διαβάζουν. Τα γραπτά πνευματικά δημιουργήματα εύκολα διαδίδονται στο χώρο και διατηρούνται στο χρόνο. Εδώ στηρίχτηκε η ευρεία, λαϊκή, σχεδόν καθολική παιδεία που ξέρουμε σήμερα.

Μαζί με την τυπογραφία όμως ήρθαν και οι εκδότες: οι εκδοτικοί οίκοι της Βενετίας, το Τυπογραφείον του Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως, το Cambridge University Press, η Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ ή ο ΟΕΔΒ αποφασίζουν ποιά βιβλία θα τυπωθούν, πού και πώς θα κυκλοφορήσουν.

Σύντομα ακολούθησε ο φωνογράφος, το μαγνητόφωνο, ο κινηματογράφος, το βίντεο.

Έτσι μπορέσαμε να αποτυπώνουμε όχι μόνο τα λόγια μας αλλά και πολλά από τα άλλα μας πνευματικά δημιουργήματα: το τραγούδι, τη μουσική, το χορό

- είμαστε η πρώτη γενιά που γνωρίζει τη φωνή ανθρώπων που πεθάναν πριν εμείς γεννηθούμε-

Νέος πλούτος πνευματικός, νέες δυνατότητες για την εκπαίδευση και, βέβαια, πάλι η Deutsche Grammophon, η Paramount και η Time Warner αποφασίζουν για την έκδοση και τη διάδοση και αυτών μας των πνευματικών δημιουργημάτων,

- μηχανισμοί εξουσίας πάντοτε, αλλά αναμφίβολα πολύ πιο δημοκρατικοί και κοινωνικοποιημένοι από τις μοναστηριακές βιβλιοθήκες ή τις αυτοκρατορικές συλλογές.

Πρόσφατα, ήρθε το web. Ο παγκόσμιος ιστός πληροφορίας, πάνω στο παγκόσμιο διαδίκτυο, όπου μπορούμε πιά να καταγράψουμε όλων των ειδών τα πνευματικά μας δημιουργήματα, λόγο γραπτό και προφορικό, μουσική, εικόνα, χορό και τραγούδι και μάλιστα χωρίς την άδεια κανενός!

Μέσο κατάλληλο για την αποτύπωση όλων των μορφών ανθρώπινης πνευματικής δημιουργίας, ικανό για στιγμιαία διάδοσή τους σε όλη τη γή

- ως τεχνολογική δυνατότητα, βέβαια, γιατί η κοινωνική πραγματικότητα είναι ότι το Internet φτάνει σήμερα σε μια ελάχιστη μειοψηφία των ανθρώπων του πλανήτη- και για τη διατήρησή τους χωρίς κανένα περιορισμό
- αν και αυτό, μόνο ο χρόνος μπορεί να το αποδείξει.

Όμως το web σύντομα πλημμύρισε. Όχι τεχνολογικά ή λόγω περιορισμών τηλεπικοινωνιακής παροχής -αυτά διορθώνονται. Πλημμύρισε από όγκο πληροφορίας και έχασε από ποιότητα. Κι αν προς στιγμή κάποιοι νομίσανε ότι βρήκαν τον τρόπο να ξεφύγουμε από τη “μιζέρια” του σχολικού βιβλίου, γρήγορα αντιμετώπισαν το πρόβλημα των “17.352 documents”

- απάντηση του web search σ’ αυτό που νομίζουν ότι ήταν το πρόβλημα: ότι τάχα το βιβλίο είναι λίγο, φτωχό, μονομερές και ανεπίκαιρο.

Ξαφνικά, ενώ μέχρι τώρα η οδηγία ήταν “Παδί μου, διάβασε”

- “Τί να διαβάσω;
- Σελίδες 37 έως 41 του βιβλίου σου, άντε και ένα άρθρο στην εγκυκλοπαίδεια, ίσως και ένα “εξωσχολικό”
- πάντως κάτι που μπορείς να το διαβάσεις έστω κι αν χρειαστεί να ξευχτίσεις”

τώρα, τα 17.352 documents δεν είναι δυνατό να τα διαβάσει κανείς ποτέ.

Επομένως, πρέπει να διαλέξεις ποιά από αυτά θα διαβάσεις,

επομένως εσύ και ο διπλανός σου θα διαλέξετε διαφορετικά πράγματα,

επομένως η απάντηση στην ερώτηση εξαρτάται από το αν την έκανες χτές ή σήμερα,

και εντέλει το εκπαιδευτικό (εξεταστικά; επαγγελματικά; πνευματικά;) αποτέλεσμα θα εξαρτάται λιγότερο από το αν και πόσο διάβασες και περισσότερο από το τί διάλεξες να διαβάσεις.

- πράγμα που ξέρει κάθε εργαζόμενος στην Κοινωνία της Πληροφορίας και για το οποίο το εκπαιδευτικό μας σύστημα ελάχιστα μας προετοιμάζει.

Έτσι το web και το σχολικό εργαστήριο της Οδύσσειας είναι εκπαιδευτικό εργαλείο μοναδικό: όχι για τον πλούτο της πληροφορίας που μας δίνει

- μια εγκυκλοπαίδεια φτάνει και περισσεύει για τις ανάγκες και τις δυνατότητες της σχολικής εκπαίδευσης -

αλλά για τη μαζική δυνατότητα παιδαγωγικής άσκησης στην επιλογή.

2ο Γυμνάσιο Σάμου

Αν λοιπόν η πρόκληση της εκπαίδευσης στην αρχή ήταν να μάθουν τα νέα μέλη της κοινωνίας όχι μόνο ότι ήξερε η οικογένεια και οι γείτονες αλλά και αυτό που έλεγε ο Όμηρος και ο ιερέας της Ίσιδας

- γιατί αυτή ήταν η επιτομή της τότε συσσωρευμένης κοινωνικής γνώσης,

Αν στη συνέχεια η πρόκληση της εκπαίδευσης ήταν να πληθύνουν αυτοί που μπορούσαν να γράψουν και να διαβάσουν

- γιατί αυτή η ελάχιστη μειοψηφία ήταν η αναγκαία κρίσιμη μάζα για τη συγκέντρωση, διατήρηση και αύξηση των γνώσεων,

Αν αργότερα η πρόκληση της εκπαίδευσης ήταν να τυπώσουμε κατάλληλα βιβλία σε αρκετά αντίτυπα, να εκπαιδεύσουμε ικανούς δασκάλους και να μάθουμε σε όλους να διαβάζουν

- γιατί στα βιβλία είχαμε αποτυπώσει την επιτομή της γνώσης, της τεχνικής και της κοινωνικής μας σοφίας και “γνωρίζω ανάγνωση” σήμαινε “μπορώ να μαθαίνω”,

Σήμερα η πρόκληση της εκπαίδευσης είναι να ετοιμάσουμε πολίτες όχι απλά ικανούς να διαβάζουν, όχι απλά κατόχους συγκεκριμένων γνώσεων και ικανοτήτων (που δε γίνεται πιά να είναι αρκετές για όλη τη ζωή τους), αλλά ικανούς να μαθαίνουν επιλέγοντας τί θα μάθουν και τί πρέπει να διαβάσουν για να το μάθουν

- γιατί το μόνο που ξέρουμε για την κοινωνία όπου θα ζήσουν αυτοί που σήμερα εκπαιδεύουμε είναι ότι θα είναι διαφορετική από τη σημερινή.

Γυμνάσιο Ρίου

Σ' αυτό που λέμε "Κοινωνία της Πληροφορίας",

- και το οποίο λίγο μόνο κατανοούμε ακόμη-

η ικανότητα επιλογής του "τί μαθαίνω" θα είναι σημαντικότερη από την ικανότητα να μαθαίνω και πολύ περισσότερο από το "τί ξέρω".

Το χαρακτηριστικό της δημοκρατικής παιδείας δεν είναι η ισότητα στην παροχή της αλλά στο αποτέλεσμα της. Δημοκρατική παιδεία είναι αυτή που έχει ως αποτέλεσμα αυξημένη λαϊκή συμμετοχή στην εξουσία, στις αποφάσεις, στη δημιουργία του κοινωνικού πλούτου και την κατανομή του περισεύματος. Ότι η ισότητα των ευκαιριών μπορεί να ενισχύσει το δημοκρατικό και λαϊκό χαρακτήρα της παιδείας μας, φαίνεται να είναι μια βάσιμη υπόθεση στην περίοδο που ζούμε.

Όμως ισότητα ευκαιριών δεν σημαίνει ταυτότητα παραστάσεων. Η ικανότητα να παράγεις πνευματικά, σε περιβάλλον συλλογικό συνάμα και ανταγωνιστικό, στη βάση διαφορετικών, επιλεγμένων, εξατομικευμένων, παραστάσεων φαίνεται να είναι κρίσιμη για την κοινωνία της πληροφορίας. Η ικανότητα επιλογής και ιεράρχησης των πηγών πληροφορίας και γνώσης, ο σχηματισμός και η υποστήριξη απόψεων βάσει πηγών επιλεγμένων από τον καθένα μας φαίνεται να είναι απαραίτητα εφόδια

- και μόνο επαρκώς εφοδιασμένοι πολίτες μπορούν να είναι ουσιαστικά μέλη μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Τα εργαστήρια του Οδυσσέα και της Οδύσσειας, λοιπόν, είναι σχολικοί χώροι όπου, σε προστατευμένο περιβάλλον, τα παιδιά θα αρχίσουν να μαθαίνουν πώς να διαλέγουν τί θα διαβάσουν και τί θα μάθουν. Και ενώ θα καλλιεργούν τη συλλογικότητα δουλεύοντας "αναγκαστικά" σε μικρές ομάδες, θα εκπαιδεύονται και στην άμιλλα και τη διαφορετικότητα. Το ότι δεν θα διαλέξουν όλοι το ίδιο και το ότι το αποτέλεσμα της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής διαδικασίας θα εξαρτηθεί κυρίως από τέτοιου είδους δική τους επιλογή, θα είναι μάθημα με θεμελιώδη σημασία για τη ζωή τους.

ΥΓ. Αναγνωρίζω ότι είναι προπετές να συγκρίνω ανθρώπινες κατακτήσεις χιλιάδων χρόνων όπως ο γραπτός λόγος, ή αιώνων όπως η τυπογραφία, με μια τεχνολογική εξέλιξη σαν το world wide web που μπορεί μεθαύριο να μην υπάρχει. Μόνη μου δικαιολογία ότι ζούμε σε μιά εκθετική καμπύλη -μα η διάρκεια της ζωής μας δεν αρκεί για να βρούμε τις τιμές των παραμέτρων της...

Θανάσης Χατζηλάκος
Υπεύθυνος Ενέργειας Οδύσσεια (ΙΤΥ)

Πληροφορίες

Κέντρο Πληροφόρησης Οδύσσειας

Τηλ.: (01) 3416220

Fax: (01) 3416700

e-mail: lotofagoi@cti.gr

<http://odysseia.cti.gr>

Φορείς της Ενέργειας

